

Tauno Olavi

Itäri

ITÄRI

Itäri

Savolainen länkkäri

Tauno Olavi

© 2023 Tauno Olavi

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-5060-5

Sisällys

Taustaa	7
OSA 1 Puoliverinen Maaningalta	10
Luku 1 Melkein maisteri	10
Luku 2 Finlandiin.....	17
Luku 3 Venematka Kuopioon.....	28
Luku 4 Saapuminen Kuopioon	41
Luku 5 Elämää Kuopiossa.....	51
Luku 6 Antiheiki	62
Luku 7 Uskonmenoja	69
Luku 8 Talven viettoa.....	81
Luku 9 Oikeudenkäynti	89
Luku 10 Beathe lähtee	94
Luku 11 Margaritha muuttuu sieluksi.....	101
Osa II Sota	108
Luku 12 Karl liittyy armeijaan	108
Luku 13 Elämää Willmanstrandissa	121
Luku 14 Beathe palaa	132
Luku 15 Taistelu lähenee	138
Luku 16 Willmanstrandin taistelu.....	141
Luku 17 Taistelun jälkeen	156
Luku 18 Kaksi järkytystä.....	166
Luku 19 Kideksen hävitys.....	177
Luku 20 Kasakat ja talonpojat.....	186

Luku 21 Petoksia	198
Luku 22 Vain nopeat elävät	215
Luku 23 Orjien herra	233
Luku 24 Tie St.Petersburgiin	255
Luku 25 Lopun ajan tapahtumat.....	277
Kirjassa esiintyvät vanhat mitat ja rahayksiköt	284
Paikannimet.....	286
Välimatkoja.....	288

Taustaa

Kirjani tapahtumat sijoittuvat Suomeen vuosien 1740 – 1742 väliseen ajanjaksoon. Ruotsi valmisteli ja kävi noina vuosina hattujen sodaksi kut-
sutun sodan Venäjää vastaan. Se tarkoitti sitä, että Suomi joutui taas ker-
ran luovuttamaan alueensa sotatantereksi. Se tuotti rajaseudun väes-
tölle suuria kärsimyksiä. Pääarmeija pysytteli Etelä-Suomessa jättäen
Itä-Suomen Lappeenrannasta pohjoiseen kasakoitten, husaarien ja mui-
den venäläisten joukkojen ryöstelyn kohteeksi.

Ruotsalaiset lähettivät Suomeen noina vuosina 18 000 sotilasta.
Näistä 7000 palasi kotimaahansa sodan jälkeen. Muut kuolivat. Näistä
suurin osa menehtyi erilaisiin tauteihin ja vain pieni osa koki sankari-
kuoleman taisteluissa. Joten vaikka kirjassa ei ruotsalaisia kuvata kovin
myönteisessä valossa, heidän sotilaansa maksoivat kovan hinnan valta-
kunnan johtajien typeryyksistä karjalaisten siviilien tavoin.

Kirjani päähenkilö on Karl Frankenheim-niminen liivinmaalaisen up-
seerin ja Maaningalta kotoisin olevan alkuasukasnaesen avioliiton tulos.
Siis puoliverinen mies. Hän joutuu ikävien tapahtumien seurauksensa ta-
kaisin synnyinseudulleen Kuopioon.

Seudun alkuasukkaitten luonteesta antanevat hyvän kuvan seuraavat
lainaukset.

Vaasan hovioikeuden presidentin Bonden kirjoitus kuninkaalle:

”Vähä-Savolaxin tuomiokunta on kaikkein vaikeimpia sekä rajan lä-
heisyyden että alkuasukkaitten villin ja väkivaltaisen luonteen tähden.
Virkamiehet, papit jopa talonpojat tekevät usein väkivallantekoja ja
ryöstöjä, koska seudun etäisyyden vuoksi on vaikea tutkia heidän käy-
töstänsä ja heidän on helppo päästä seurauksista pakenemalla rajan yli.
Alkuasukkaat ovat äärimmäisyyksiin saakka uskollisia ja ystävällisiä niille,
jotka saavuttavat heidän suosionsa, mutta kostonhimoisia ja raakoja
niitä kohtaan, joista ovat saaneet huonon käsityksen.”

Suomea asutti tuohon aikaan kolme alkuasukasheimoa: karjalaiset,
hämäläiset ja savolaiset. Savolaisten ulkomuodon oleellisia piirteitä oli-
vat pyöreä kallo, korkea päälaki, ulkonevat poskipäät ja leveä leuka.

Tukka oli karhea, silmät usein ruskeat ja nenä pieni. Vartaloltaan savolainen oli tanakka, leveäharteinen ja lyhytkaulainen. Savolaisnaiset, joita kutsuttiin naesiksi, olivat hekin lyhyitä, pyyleviä ja leveäharteisia.

Karjalaisilla oli soikeat kasvot, kapea leuka, suuret silmät ja suora nenä. Vartaloltaan he olivat pitkähköjä, sirojäsenisiä, suoraryhtisiä ja pitkäkaulaisia. Heidän ulkomuotonsa oli siis huomattavasti jalompi kuin ugrilais-mongolilaisia piirteitä ilmaisevien savolaisten.

Hämäläiset olivat kaikkein puhtain rotu. Savolaiset olivat hämäläisten ja karjalaisten sekoitus, joten he kuuluivat rotupuhtaudeltaan kaikkein alhaisimpaan kastiin. Tämän tiedon perusteella lukijat voivat itse miettiä, millaisia olivat hämäläisten ulkoiset piirteet. Otatte vain karjalaisten ominaisuudet, vertaatte niitä savolaisten piirteisiin ja teette johtopäätökset olettamalla, että savolaiset ovat keskiarvo hämäläisistä ja karjalaisista.

Yleisesti ottaen voimme varmuudella sanoa, että kaikkien näiden alkuasukasheimojen ihmiset olivat ihmisyydessään vähempiarvoisia kuin länsirannikon germaanista alkuperää oleva ruotsinkielisen väestö.

Karjalaisten alkuasukasheimo asutti itäisiä alueita, jotka olivat Venäjän rajasta länteen. Karjalaiset asuttivat myös Venäjän puolen raja-alueita. Eri valtakuntien heimoja erotti uskonto: suomalaiset olivat luterilaisia, venäläiset kreikanuskoisia. Tästä johtuen eri maiden karjalaiset taistelivat toisiaan vastaan. Heimojen väliset kahakat voittivat usein julmuudesta varsinainen sotajoukkojen väliset taistelut.

Osa kirjan henkilöistä on historiankirjoista poimittuja. Muuten he ovat enimmäkseen mielikuvitukseni tuotetta. Kuopion Hatsalan sotilasvirkataloa piti vuosina 1736-1750 hallussaan kapteeni Torsten Tawast. Kirkkoherra Argillander oli kirjan tapahtumien aikoihin Kuopion kirkkoherra, mutta hänen kirjassa esiintyvään persoonaansa on syytä suhtautua epäillen.

Tuomari Johan Henrik Wijkman toimi Pien-Savon tuomarina 1740-1750. Wikipedia kertoo, että hän oli Ruotsissa kirjan tapahtumien aikana. Hän palasi Suomeen 1743. Hänet ilmiannettiin omavaltaisesta käytöksestä 1748, jolloin hän pakeni Venäjälle. Hän palasi Ruotsiin, missä

värväytyi toimimaan Venäjän asiamiehenä Suomessa. Tästä syystä hänet tuomittiin kuolemaan ja mestattiin 1751.

Gunnar Suolahden kirjassa Elämää Suomessa 1700-luvulla on häntä käsittelevä luku.

Kirjan loppuosassa sotatapahtumat olivat suurin piirtein kuvaamieni kaltaisia. Talonpoikaisjoukkojen saavutuksia on jonkin verran liioiteltu, mutta niistä ei historiankirjoista saa kovin selkeää kuvaa. Kirjojen tiedot poikkeavat toisistaan melkoisesti. Internetistä löytyy Ohto Mannisen kirjoittama selostus, jossa rajaseudun kahakoita kuvataan nykyisin saatavissa olevan tiedon perusteella.

<http://arkistot.info/sankarivainajat/asiakirjat/sha1986.pdf>

Veijo Saloheimon kirjassa Pohjois-Karjalan historia 3 kuvataan samoja tapahtumia. Lappeenrannan taistelusta löytyy selostuksia netistä ja eri kirjoista.

Netistä löytyy Olli Immosen kirjan Lappeenrannan varuskuntahistoria lyhennetty versio, jossa selostetaan olosuhteita paikkakunnalla myös ennen Lappeenrannan taistelua.

http://www3.lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/Lappeenrannan_varuskunta/varuskuntahistoria.pdf

OSA 1 Puoliverinen Maaningalta

Luku 1 Melkein maisteri

Karl Frankenheim halusi lähteä kapakkaan ottamaan muutaman ryydyn ja pelaamaan korttia tai noppaa. Hänellä ei ollut rahaa, joten hänen täytyi pyytää sitä äidiltään.

Hän asui äitinsä kanssa Rostockin kaupungin keskustan talossa vuokrahuoneistossa. Hänen isänsä oli livlandilainen upseeri Petter Frankenheim, joka oli suuren Pohjan sodan loppupuolella siirtynyt venäläisten puolelle. Palkkiona siitä hän oli saanut Livlandissa olevan sukutilansa takaisin. Hän oli sillä hetkellä Rysslandin armeijan palveluksessa Tallinassa.

Karlin äiti Aino oli kotoisin Savolaxin Maaningalta. Hänen isänsä oli ollut sukujaan Tuovinen. Petter oli palvellut 1700-luvun alkupuolen sodassa Sverigen armeijassa niissä joukoissa, jotka olivat yrittäneet pitää Ingermanlandia ja Finska vikenin eteläpuolen alueita Sverigen vallan alaisina. Hän oli välillä oleskellut Kuopiossa ja tavannut siellä tuolloin 17-vuotiaan Ainin. He olivat solmineet avioliiton ja saaneet pojan, joka sodan loppuessa 1721 oli ollut 6-vuotias. Petter oli jo ennen pojan syntymää kadonnut sotakentille, missä hän jatkuviin tappioihin kyllästytneenä oli siirtynyt tsaari Peter den storen joukkoihin. Rauhan tultua hän järjesti vaimonsa ja poikansa St.Petersburgiin ja sitten sieltä vuosien saatossa Estlandiin. Lopulta hän oli lähettänyt pojan Rostockin yliopistoon opiskelemaan. Vaimo Aino oli joutunut lähtemään mukaan. Petter oli sanonut syyksi, että hänen asemansa Estlandissa ja Livlandissa ei ollut riittävän turvallinen, joten näiden oli parempi oleskella Mecklenburgissa Rysslandin hallitsijoiden oikuilta suojassa.

Aino oli vuonna 1740 vähän yli nelikymppinen. Hän oli nuorekas ja miehiä puoleensa vetävä nainen. Avioliitto Petterin kanssa oli lähinnä muodollisuus, mitä kumpikaan ei juuri surrut. Karl otti asian paljon raskaammin kuin äitinsä. Hän pelkäsi, että lopullisen eron myötä isä lakkaisi heidän elämäänsä rahoittamasta.

"Olet menossa juomaan ja pelaamaan, eikö niin?"

"Ihan vähän vain."

"Eikö olisi aika jo miehistyä? Sinun ikäisenäsi Petter oli sotinut jo melkein kymmenen vuotta."

"Ja taatusti ryyppännyt ja pelannut kaikki ne vuodet."

"Siinä on se ero, että hän rahoitti paheensa itse."

"Itse sinä haluat, että minä opiskelen. Voinhan minäkin liittyä jonkin maan armeijaan koska tahansa, jos sitä haluat."

"Sinusta ei olisi siihen. Se, että olet opiskeluvuosistasi käyttänyt turhan paljon aikaa miekkailun, ampumisen ja ratsastamisen opetteluun ei auta, jos luonteesi ei ole riittävän karski. Joten jatka opiskeluasi. Pian olet maisteri ja saat pysyvän viran."

"Tarkoitat, että sitten minä pystyn elättämään sinut. Siis kun isä ottaa sinusta eron ja nai jonkun niistä virolaisista naikkosistaan."

"Jos ottaa. Ei se varmaa ole."

"Miten sinä voit suhtautua niihin naisiin niin tyyneesti? Ihan kuin et isästä piittäisi!"

"Sinun ei tarvitse siitä välittää. Jätä sen murehtiminen minulle."

"Miten niin minusta ei olisi sotilaaksi? En minä ole sen arempi tai säikympi kuin muutkaan tuntemani nuoret miehet."

"Isäsi on ollut sotilas ihan pienestä pitäen. Hän on aina ollut hurjapäinen ja peloton. Kun hän suuttuu, hän ei piittaa mistään. Ja hän on isompi ja voimakkaampi kuin sinä tulet koskaan olemaan."

"Puhumattakaan siitä, että en ole yhtä hanakka naisten perään."

"Se on yksi parhaista puolistasi."

"Kiitos. Saanko rahaa vai en?"

Aino antoi hänelle jonkin verran rahaa. Karl laski ne tahallaan ääneen ja totesi, että niillä saa yhden oluthaarikan ja pääsee juuri ja juuri aloittamaan pelin.

Karlin mieleen jäi ajatus, että äiti piti isää häntä parempana miehenä tämän naiseen menevyydestä huolimatta. Tai kenties juuri sen takia. Äiti oli joskus kehunut, että Petter osasi pitää naisensa turvassa ja hyvissä oloissa olosuhteista riippumatta. Hän oli tuonut heidät Finlandin sisämaitten surkeudesta St.Petersburgiin ja järjestänyt heille siellä mukavan

elämän. Karl oli oppinut venäjän kielen ja saanut parasta mahdollista opetusta ajan mahdollisuuksiin nähden. Sieltä he olivat muuttaneet Estlandiin ja Livlandiin, missä Karl oli oppinut saksan kielen. Joten hän puhui 15-vuoden ikäisenä ruotsia, suomea, venäjää, saksaa ja latinaa. Näistä kielistä hän osasi suomea heikoiten ja siitäkin savon murteen turmelemaa versiota.

Karl meni opiskelijatoverinsa Frank Gutenbergin luo. Tämä asui yksin, joten hänen luonaan he saattoivat rauhassa tehdä mitä halusivat.

Molemmat olivat kohtuullisia ilonpitäjiä. Frank tarjosi viiniä, jota he joivat sen verran, että mieliala kohosi. Frank erehtyi sitten sanomaan:

”Näytät olevan pahalla päällä. Jos olisi kyse jostain muusta, sanoisin, että takana on riita mielitietyn kanssa. Kun on kyse sinusta, kina on käyty äitimuorin kanssa.”

Karl suuttui ja lähti. Frank varoitti perään, että jos tuolla mielellä kapakkaan menee, siitä seuraa pelkkää harmia.

Karl meni opiskelijoitten suosimaan kapakkaan, missä hän aloitti ottamalla muutaman ryypyn väkevää viinaa. Sitten hän istui korttipöytään ja aloitti pelaamisen. Hän oli nousuhumalassa eikä sillä hetkellä varonut mitään. Hän otti riskejä, joihin ei olisi selvänä uskaltanut. Hän voitti alkuun muutamia pienempiä potteja, joiden avulla hän pystyi pelaamaan suurempia kuin oli koskaan ennen pelannut. Lopulta hänen edessään pöydällä oli kolikkokasa, jonka veroista hän ei ollut koskaan edes nähnyt.

Suurimman osan rahoista hän oli voittanut mecklenburgilaiselta aatelimiehen pojalta Friedrich von Stoltenburgilta. Tämä oli komea isokokoinen mies, joka tunsu arvonsa. Hänen äänekäs röyhkeä käytöksensä ei jättänyt kenellekään epäselväksi, mikä mies hän oli. Karl ajatteli illan mittaan vähän väliä, että mies muistutti jonkin verran hänen isäänsä.

Friedrich ärsytti häntä niin, että hän ei ymmärtänyt olla riittävän varovainen. Tämä ei kavereineen arvostanut liiviläisen upseerin ja suomalaisen rahvaannaisen jälkeläistä, mikä näkyi ja kuului koko ajan heidän sanomisissaan. Karl oli vuosien saatossa tottunut siihen ja oppinut olemaan loukkaantumatta alentuvasta kohtelusta. Nyt Frank oli siirtynyt kertomaan, miten ruotsalaiset joukot olivat edellisen sodan aikana valanneet ja ryöstäneet Rostockin ja samalla tuhonneet hänen isänsä

omaisuutta. Hän päätyi kertomaan, että Petter Frankenheim oli ollut mukana ja heidän naisiaan raiskannut. Joten ehkä pojalle pitäisi antaa sama kohtelu.

”Olet siis niitä miehiä, jotka mielellään raiskaavat poikia? kysyi Karl rahoja kerätessään. Hän katui saman tien sanomistaan. Se tiesi armotta kaksintaisteluhaastetta, josta hän ei voinut kieltäytyä.

He siirtyivät ulos kapakan taakse ja etsivät sopivan kokoisen kentän miekkamittelöä varten. Suurin osa muista asiakkaista liittyi näytelmän katsojiksi. Osalla heistä oli soihtuja, joilla he valaisivat alueen. Molemmilla riitapukareilla oli myös pistoolit mukanaan. Karl olisi halunnut käyttää niitä. Mutta Friedrich julisti, että miekka raiskaajan mahan läpi ja suolet ulos olisi tälle sopiva opetus. Karlin humalatila oli lähes hävinnyt. Hän tunsu itsensä masentuneeksi ja toivottomaksi. Mieleen tuli synkkiä ajatuksia äidistä ja siitä, miten tämä hänen kohtalonsa ottaisi.

Frank Gutenberg oli tullut hänen perässään kapakkaan ja seurannut peliä. Hän toimi Karlin avustajana ottaen haltuunsa tämän rahat, pistoolin, ruutisarven ja luotipussin. ”Älä vain sano, että mitä minä sanoin!” sanoi Karl hänelle happamasti ja pyysi viemään rahat äidilleen. Sitten hän riisuutui paitasilleen ajatellen, että verinen valkea paita olisi ikävä näky äidin katsoa. Siinäpä sitten katuisi. Hän ei tosin oikein tiennyt, mitä äidin pitäisi katua. Miekka kädessään hän siirtyi piirissä olevien innostuneitten ja vetoja lyövien katsojien keskelle ja valmistautui kuolemaan.

Friedrich heilautti miekkaansa kokeeksi ja rentoutti hartioitaan ja käsiään mittelöä varten. Sitten hän asettui miekka tanassa haara-asentoon ja kehotti Karlia käymään päälle. Samalla hän vilkaisi kavereitaan ja virnisti näille merkitsevästi. Karl näki vilkaisun ja hyökkäsi saman tein. Hän oli liikkeissään nopea ja tarkka, mikä teki hänestä varteenotettavan miekkamiehen. Friedrich yllättyi pahemman kerran. Hän ei ennättänyt kohottaa miekkaansa ajoissa torjuntaan, vaan sai Karlin miekan rinnasta sydämen kohdalta läpi. Karl oli itsekä tulokseksikaasta hyökkäyksestä säikähtänyt, mutta älysi nykäistä miekkansa kaatuvaan uhrin ruumiista pois, ennen kuin se vääntyi pois hänen kädestään. Hän katseli hämmentyneenä Friedrichin veristä paitaa ja ajatteli, että hänen paitansa siinä piti olla. Se oli halvempi ja siis soveliaampi verellä pilattavaksi.

Frank veti Karlin kädestä pois piirin keskeltä. Hänellä oli tämän takki ja muut syrjään jätetyt esineet mukanaan. ”Mennään helvetin äkkiä pois!” hän sähähti. Hän lähti edellä ja Karl seurasi. Takaa kuului huutoja ja käskyjä jäädä siihen odottamaan. Karl kysyi Frankilta, että eikö olisi pitänyt pysytellä paikalla ja selvittää asia. Hän ei ajatellut tehneensä mitään sellaista, että olisi joutunut vastuuseen. Friedrich oli kaksintaistelua halunnut ja sen olivat kaikki läsnäolijat kuulleet. Frank vastasi, että Karl ei oikeasti voinut olla noin hölmö ja hyväuskoinen.

”Sinun sanasi ei paina yhtään mitään niiden sanaa vastaan. Jos jäät Rostockin poliisin käsiin, olet yhtä kuin kuollut!”

”Mutta ...” sanoi Karl ja lopetti. Hän tajusi, että Frank oli oikeassa. Hän tunsu myös pakottavaa tarvetta mennä selittämään tekonsa äidilleen. Frank kielsi jyrkästi sanoen poliisien menevän ensin juuri sinne.

”Äidilläsi on se rakastaja, se Heinrich jotain, eikö olekin?”

”Kaufmann. Ei hän mikään rakastaja ole. Onhan vaan perhetuttu. Mitä siitä?”

”Koeta nyt saada mielesi kirkkaaksi ja ajatella! Hänellä on vene, se siitä! Ja jos hän pitää äidistäsi riittävästi, niin hän vie sinut pois täältä. Paras mennä Stralsundiin ruotsalaisten alueelle. Sieltä pääset isäsi luo Tallinnaan ja olet turvassa.”

Rostockista Stralsundiin oli maitse 6-7 peninkulmaa ja meritse hie-
man enemmän. Karlin ei tehnyt mieli lähteä ratsastamaan sinne, joten purjehdusmatka oli mieluisampi vaihtoehto. Hän oli purjehtinut Itäme-
rellä hyvillä kesäpäivillä äitinsä ja Heinrichin kanssa usein. Nytkin oli kaunis
elokuun alun ilta, joten merimatka olisi helppo ja vaaraton.

Rostock sijaitsi Warnow-joen rannalla. Joki laajeni ennen mereen yh-
tymistään kapeaksi peninkulman mittaiseksi lahdeksi. Sen suulla Warne-
mündessä oli kapeampi kohta, jota vartioi linnoitus. Heinrich piti venet-
tään kesäisin siitä länteen olevalla rannalla. Karlilla ei ollut mitään halua
yrittää merelle linnoituksen ohi, joten veneen sijaintipaikka oli siinä mie-
lessä hyvä.

Heinrich asui Rostockin liepeillä parin virstan päässä Karlin ja Ainon
asunnolta. Karl ja Frank kiersivät Karlin kodin kaukaa ja kolkuttivat Hein-
richin talon ovea. Tämä tuli avaamaan ja päästi miehet sisään.

Karl selitti Heinrichille tilanteen. Tämä tajusi, mikä Karlin hänen luokseen tulon tarkoitus oli.

”Jos minä itse lähden sinua viemään, poliisit arvaavat sen heti. Joten sinun on mentävä jonkun muun kanssa.”

”Jonkun muun veneelläkö?”

”Niin. Siellä rannalla minun veneeni lähellä on toinen pursi, jota eräs salakuljettaja käyttää. Hän purjehtii jatkuvasti Stralsundin ja Rostockin väliä ja on tähän hommaan ihan omiaan. Mutta ilmaiseksi hän ei sinua vie. Kirjoitan hänelle kirjeen ja laitan rahaa mukaan.”

Karl oli vähällä sanoa, että hänellä oli kyllä rahaa maksaa, mutta jätti sanomatta.

”Minulla on miekka ja pistooli, mutta ei välineitä luodin tekoon.”

Karlin pistooli oli englantilainen ratsuväen käyttämä piilukkopistooli, jonka piippu oli 10 tuumaa pitkä. Siinä oli raskas messinkinen perä, jonka paino teki siitä tehokkaan nuijan. Hänen vyössään roikkui kahdeksan pientä puusta koverrettua säiliötä, joissa kussakin oli yhteen lataukseen sopiva määrä ruutia. Latauspuikko oli pistoolin piipun alla olevissa piti-
missä. Ruutia oli riittävästi, mutta hänellä ei ollut mukanaan edes kahdeksaa lyijyluotia.

Heinrich kieltäytyi antamasta lyijyä ja luotipihtejä. Hän sanoi, että jos Karl ampui jonkun viranomaisen, hän ei halunnut joutua siitä osavastuuseen. Sitä vastoin hän luovutti tälle satuloidun ratsuhevosensa. Hän halusi mahdollisimman pian mahdollisimman pitkän välimatkan Karliin.

”Jätät hevosen salakuljettajalle. Hänellä on siellä rannalla talli hevosiaan varten. Minä kerron äidillesi, mitä olet mennyt tekemään.”

”Mennyt tekemään? Jos en olisi, olisin itse kuollut!” puolusteli Karl. Hän tiesi, että Heinrich tarkoitti ryypäämistä ja pelaamista.

Karl jätti hyvästit Heinrichille ja Frankille. Hän esitti kaverilleen huolestumisensa tämän tulevasta kohtelusta Friedrichin sukulaisten käsissä. Tämä uskoi, että nämä yrittäisivät epäilemättä saada Karlin voiton näyttämään jotenkin epäreilulta tai suorastaan rikolliselta. Hän kun oli häikäilemättä käyttänyt hyväkseen sen, että vastustajan huomio ei ollut keskittynyt täysin taistelun alkamiseen.

”Asetun heidän puolelleen ja saan sinut näyttämään petolliselta rois-
tolta. He ilahtuvat ja palkitsevat minut siitä”, sanoi Frank hyvästelles-
sään. Karlin teki mieli väittää vastaan ja vakuuttaa, että Friedrich oli käs-
kenyt käymään kimppuun ja niin hän oli sitten tehnyt. Hän katsoi kuiten-
kin parhaaksi lähteä ratsastamaan rannikkoa kohti. Hän tunsu itsensä hyl-
kiöksi, jonka seuraa kaikki tästä lähtien kaihtaisivat.

Salakuljettaja otti kirjeen ja Heinrichilta saadut rahat. Sitten hän pii-
lotti Karlin ankkurissa kelluvaan veneeseensä, minne hän jäi yöksi.

He lähtivät aamulla purjehtimaan kohti koillista ja saapuivat puolen
päivän aikoihin Stralsundiin. Karl soudettiin rantaan pienessä jollassa en-
nen satamaan tuloa ja jätettiin sinne muutaman virstan päähän varsinai-
sesta kaupungista. Ensimmäisen kerran sitten vuoden 1721 hän oli taas
ruotsalaisten hallitsemassa maassa.

Kirja on savolainen versio amerikkalaisesta lännenkirjasta. Se kertoo liivinmaalaisen upseerin ja maaninkalaisen naisen pojasta Karl Frankenheimista, joka tulee Kuopioon v. 1741. Täällä hän on kanssakäymisissä Savon alkuasukkaitten kanssa ja tutustuu mm. ookeeta voeta -nimiseen uskonlahkoon.

Hän asuu Kuopiossa yhden talven ja päättyy Ruotsin armeijan sotilaaksi Lappeenrantaan. Hattujen sota Venäjää vastaan on käynnissä. Lappeenrannan taistelun jälkeen Karl jättää armeijan ja lähtee rakastamansa naisen perään Laatokan Karjalaan.

Venäläiset ryhtyvät Lappeenrannan jälkeen hävittämään karjalaisia rajaseudun kyliä. Kitee, Tohmajärvi, Uukuniemi, Kesälahti ja monet muut kylät kokevat kasakoitten hyökkäyksiä. Taloja poltetaan, asukkaita tapetaan ja viedään orjiksi. Karl kulkee näiden tapahtumien keskellä rakastettuaan hakemassa.

Nimi Itäri on länkkärin analogia. Niiden intiaaniheimoja vastaavat savolaiset, Suomen karjalaiset, Venäjän karjalaiset, kasakat, kalmukit ja husaarit. Itärin alkuasukasvaimo squaw on vaemo, alkuasukasnainen on naenen. Länkkärien kaksintaistelusta, jossa nopein voittaa, on Itäriessä sen savolainen versio.

Itäri on toki lähinnä historiallinen seikkailuromaani, mutta leikkimieliset voivat pitää sitä myös länkkärinä.

BoD

9 789528 050605